

EASTERN REVIEW 2022, T. 11(2)

Grair Magakian

 <https://orcid.org/0000-0001-8477-0085>

Uniwersytet Śląski

Wydział Humanistyczny

e-mail: grair.magakian@us.edu.pl

Motywy zimnowojenne w rosyjskiej narracji medialnej – wybrane przykłady

Streszczenie. Artykuł jest próbą krótkiej analizy rosyjskojęzycznej nowo zimnowojennej narracji, celem wychwycenia percepcji wpływów językowych na odbiorców informacji (multi)medialnej w szczególności w przestrzeni rosyjskiej. Zbudowany przez rosyjską agitacyjną i propagandową maszynę językowy obraz świata niekoniecznie występuje w symbiozie z pozajęzykowym obrazem rzeczywistości, jednak ma określony wpływ na jego „budowę”, nawet w sposób pośredni. Niektóre językowe obrazy uzasadnień działań wojennych są w sprzeczności nawet z rosyjską rzeczywistością, jednak są na tyle sugestywne i tak skutecznie opierają się na fundamentach propagandowych zbudowanych podczas poprzedniego zimnowojennego okresu, iż od razu znajdują akceptację wśród rosyjskich/rosyjskojęzycznych odbiorców (Russian Field, 2022; Levada-Centr, 2022; WCIOM, 2022). Zatem można konkludować, iż determinantą końca postzimnowojennego porządku jest często rosyjski powrót do ww. sowieckiej terminologii agitacji i propagandy, zgodnie z (świadomymi i podprogowymi) terminami zapożyczonymi z poprzedniego okresu zimnowojennego „porządku” z lat 1947–1991. Są to terminy dobrze wypróbowane/sprawdzone zarówno w teorii, jak i w praktyce, w szczególności z okresu postfaszystowskiego – chodzi o percepcję świata językowego i pozajęzykowego szeregowego Rosjanina, czyli aktora/gracza/uczestnika obecnego przeciwstawiania się postzimnowojennemu porządkowi. Od 1945 r. do teraz tak potężna jest antyfaszystowska propaganda

i straszenie Rosjan (także ludzi radzieckich) faszystowskim zagrożeniem (i zgniłym kapitalizmem Zachodu), iż korzystanie z tej terminologii jednoznacznie kojarzy się ze strachem wojny, mordów, gwałtów itd.

Słowa kluczowe: Rosja, językowy obraz świata, nowa zimna wojna.

Cold War motifs in the Russian media narrative – selected examples

Abstract. The article is an attempt of a short analysis of the Russian-language New Cold War narrative in order to capture the perception of linguistic influences on the recipients of (multi)media information, both in the Russian and Western spaces. The linguistic image of the world built by Russian agitation and propaganda machine does not necessarily appear in symbiosis with the non-linguistic image of reality, but it has a specific influence on its “structure”. Some of the linguistic justifications of warfare are even contradictory to Russian reality but they are so suggestive and effectively based on the propaganda foundations built during the previous Cold War period that are immediately accepted by Russian/Russian-speaking audiences (Russian Field, 2022; Levada-Centr, 2022; WCIOM, 2022). It can be concluded that the determinant of the end of the post-Cold War order is the Russian return to the above-mentioned Soviet terminology of propaganda, in line with (deliberate and subliminal) terms borrowed from the previous Cold War period of 1947–1991. These terms are well-tried/proven both in theory and in practice, in particular from the post-fascist period – it is about the perception of the linguistic and extra-linguistic world of an average Russian, i.e. an actor/player/participant in the current opposition. From 1945 until now, the anti-fascist propaganda and scaring Russians (Soviet people) with the fascist threat (and the rotten capitalism of the West) is so powerful that the use of this terminology is clearly associated with the fear of war, murder, rape, etc.

Keywords: Russia, the linguistic worldview, the new Cold War.

Wstęp

Choć celem niniejszego artykułu nie jest sformułowanie definicji zimnej wojny, warto jednak podkreślić, iż jest ona znacznie bardziej skomplikowanym i wielopłaszczyznowym zjawiskiem, niż może się wydawać. Zimnowojenna narracja ma na celu przedstawianie którejs z zwaśnionych stron z najkorzystniejszej perspektywy. Pod każdym względem ta narracja buduje dla zimnej wojny określony, przynajmniej językowy obraz świata, gdzie właśnie ten świat ma najważniejsze, jeśli nie jedyne, znaczenie, zaś „w aspekcie pragmatycznym dokonuje się takiego modelowania rzeczywistości, która umożliwia człowiekowi poruszanie się w niej” (Maćkiewicz, 1999: 8) jako dumnego z siebie przedstawiciela danej społeczności

lub nawet danego społeczeństwa. Ponadto, „[m]odel/obraz świata często jest traktowany jako coś związanego ze swoistym narodowym światopoglądem, z charakterem narodowym i etnopsychologią” (Judin, 2004: 318). Zatem możemy pewne zjawiska, które występują w rosyjskim językowym obrazie świata, określić po prostu jako swoistą „rosyjskość”.

Aby nie ulec złudzeniu, iż chodzi jedynie o zimnowojenny dyskurs, warto dodać, że, co najmniej z perspektywy ram czasowych moich badań (luty–październik 2022), schematy i wzorce stosowane przez media rosyjskie są wieloźródłowe i stanowią swoisty konglomerat różnorodnych ideologizowanych szablonów, korzenie których sięgają nawet czasów Imperium Rosyjskiego. Zatem przedmiotowe traktowanie mediów kontrolowanych przez rząd rosyjski pozwala ukształtować taki układ dyskursu, jaki on chce (w tym i narrację zimnowojenną).

Głównym celem mojego artykułu jest próba analizy językowego obrazu nowej zimnej wojny i jej wpływu na pozajęzykową percepcję rzeczywistości jako skutek wciąż nie do końca jasnego obrazu nowo zimnowojennych realiów.

Metodologia artykułu opiera się na dwóch filarach: badaniach rosyjskich (multi)mediatekstów jako źródła odzwierciedlenia rosyjskiego językowego obrazu nowej zimnej wojny (włącznie z jej percepcją i agitacyjno-propagandowym przekazem) oraz analizie empirycznej toczących się zjawisk również w pozajęzykowym obrazie świata nowej zimnej wojny. Ostatni filar oparty jest również „na założeniu istnienia w mediach odgraniczonej, empirycznie badalnej i intersubiektywnie opisywalnej rzeczywistości, możliwej do analizy przy pomocy określonych metod i procedur badawczych” (Lisowska-Magdziarz, 2013: 29).

W tej metodologii istotnym elementem jest także założenie, iż w „językowym obrazie świata zawarta jest interpretacja rzeczywistości, którą można ująć w postaci zespołu sądów o świecie, np.: sądy utrwalone w samym języku, w jego formach gramatycznych, słownictwie, kliszowanych tekstach itd.” (Bartmiński, 1990: 109–110). W miarę możliwości uwzględniłem też „czynnik podmiotowo-kulturowy, decydujący o sposobie mówienia o przedmiocie” (Bartmiński, 1990: 112).

Przyjęte przeze mnie ramy metodologiczne „np. analiza określonych wątków i aspektów problemu badawczego umożliwiły syntezę wniosków opartych na zbadanych pojęciach, kryteriach czy systemach” (Gackowski, 2014: 8) itd. W przedstawionym zakresie analitycznym objęły one także materię ideologizacji o charakterze totalitarnym rosyjskiego dyskursu odnośnie do tzw. specjalnej operacji w Ukrainie.

Jednocześnie, przy analizie każdej informacji brałem pod uwagę fakt, iż najczęściej

[m]anipulowana informacja jest prezentowana w taki sposób, że tworzy z góry ustaloną percepcję, co skutkuje w efekcie określonym działaniem wśród docelowej populacji w celu uzyskania przewagi nad rywalem. Następuje zmiana koncepcji opisu sytuacji poprzez dostosowanie negatywnych obrazów i mitów do aktualnego kontekstu, tworzy się fałszywy obraz wydarzeń i obiektów (Jawor, 2022).

Powrót do mentalnej przeszłości

Językowy aspekt nowozimnowojennej narracji (wraz z całą jej terminologią) ma wyjątkowe znaczenie szczególnie z perspektywy jej psychologicznego i najczęściej podprogowego wpływu na percepcję rzeczywistości. Począwszy co najmniej od 2007 r., kiedy prezydent Rosji W. Putin swoim wystąpieniem podczas Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa *de facto* ogłosił nową zimną wojnę (Putin, 2007), rosyjskie postrzeganie sowieckiej rzeczywistości stopniowo, aczkolwiek stanowczo przekształcało się pod wpływem braku krytyki bolszewizmu i tzw. komunistycznego systemu. Rosja krok po kroku odchodziła od uznania systemu stalinowskiego za zbrodniczy (a nawet w kremłowskiej propagandzie śmiało przypomina teraz tzw. zasługi *generalissimusa*) (Bawyrin, 2022; Musaeljan, Jegorow, 2020; Aleksuszyn, 2021; Bojkow, 2016; Masłowski, 2016), bowiem starała się całkowicie usprawiedliwić przeszłość. Z czasem gloryfikowana rzeczywistość stała się codziennością, więc, kiedy zaczęła się wojna z Ukrainą, starym hasłem poprzedniej zimnej wojny po prostu z czasem nadano nowe brzemienne. Na przykład na początku działań wojennych rosyjska państwowa telewizja Planeta RTR pokazywała hasło *Za mir bez nacyzma! Za Rossiju! Za priezidenta!* [Za świat bez nazizmu, za Rosję!, za prezydenta!]. To było też hasło przewodnie koncertu poświęconego tzw. Dniu Zjednoczenia Krymu i Sewastopola z Rosją 18 marca 2022 r. w Moskwie. Ww. hasło, ze swoją dziwną ortografią, nie miałyby żadnej wartości w pozajęzykowym obrazie świata Rosjan, gdyby nie łudzące podobieństwo z Wielką Wojną Ojczyźnianą ZSRR. Skojarzenia są jednoznaczne oraz krzyżują się z permanentnie i wyjątkowo mocno propagowanym zwycięstwem ZSRR w tej wojnie, z tym że wtedy prawie to samo hasło brzmiało nieco inaczej: *Za Rodinu, za Stalina!* [Za ojczyznę, za Stalina!].

Właśnie powyższy jednoznaczny pozajęzykowy obraz rzeczywistości rosyjskiej wskazuje, iż stalinizm nie tylko został zrehabilitowany oraz usprawiedliwiony, ale i uzasadniony, czyli przynajmniej w tej chwili jest najprawdopodobniej na drodze odrodzenia (Yekelchik, 2014; Shkliarov, Mironova, Whitt, 2022; Nelson, 2019). Aby językowy obraz był pełny, warto dodać, iż w ten sam sposób propaganda w Rosji odbudowuje również obraz wspaniałości oraz skuteczności administracyjnej szefa NKWD, kata m.in. ofiar katyńskich Ławrentija Berii (Dzen, 2022; Szukała, 2020).

Językowy obraz vs obraz rzeczywistości

Ze względu na ograniczone miejsce poniżej wyodrębniłem tylko kilka przykładów nowo zimnowojennej narracji z krótkimi komentarzami, które w miarę regularnie pojawiają się we współczesnym rosyjskim dyskursie medialnym. Nie znacz

to jednak, iż sekwencje te, powodując szczególnie podprogowe skojarzenia z tzw. zewnętrznym zagrożeniem, są całkiem obce starej zimnowojennej mowie. Otóż:

– *Spiecjalnaja wojennaja operacyja po zaszcitje DNR i ŁNR* (Rossijskaja Gazieta, 2022) – obecnie w Rosji inwazja na Ukrainę nie jest wojną a specjalną operacją wojskową (BBC, 2022), która w teorii „może być rozstrzygnięta po osiągnięciu założonych celów” (Litwinienko, 2022), czyli Rosja zawsze ma dobrą wolę;

– *nieonacysty/protiw russkich ili ludiej, goworiaszczich po-russki* (SRBIN, 2022) – „ochrona” Świata Rosyjskiego¹ przed tzw. neonazistami w Rosji jednoznacznie kojarzy się z najwyższą koniecznością poświęcenia się ojczyźnie;

– *dienazifikacyja [...] (Mirkin, 2022a), / diemilitarizacyja [...] Ukrainy* (SRBIN 2022), *U nas jest’ istoriczeskij opyt. My priekrasno znajem, kak dienacyfikacyja prowadilas’ na tierritorii GDR* (Russkij Sled, 2022) / *Sowietskaja wlast’ s etim sprawilas’* (Russkij Sled, 2022) [Ukraińcy – G.M.] *imiejut atributiku s widozmiennej swastikoj* (Ponomariew, 2022) – konieczność brutalnego „oczyszczenia” tzw. nazistowskiej Ukrainy na wzór Niemiec i Austrii po II wojnie światowej;

– *dla obstriela gorodow DNR i ŁNR* (Danilcew, 2022) (Ukrainskije, 2022), *elementy gieroizacyi nacyzma i ograniczenija praw ludiej po etniczieskomu priznaku* (Mirkin, 2022a), *dielit ludiej na sorta* (Mirkin, 2022a), *Nacystskaja zaraza* (Pieriewozkina, 2022), *kto w XX wiekie zabiwal ludiej do smierti, szyłgal ich żywjem, czto by zapugat’ nasielenije. Eto dielali wiermacht i SS. A w XXI wiekie eto dielajut storonniki Majdana, WSU i nacyonalnaja gwardija Ukrainy* (Mirkin, 2022a), *nacyonalisty i nieonacysty niezakonno* [podkr. – G.M.] *zachwatili wlast’ po wsiej stronie* (Musaeljan, Jegorow, 2020), *Tak podoszli k podgotowkie ataki na ŁNR-DNR, a zatjem k wtorzeniju na tierritoriju RF, jesli by Rossija i dalsze wyżydała wmiesto togo, czto by naczat’ 24 fiewrala spiecjalnuju wojennuju operacyju* (Dudczak, 2022) – skuteczne straszenie Rosjan starymi obrazami językowymi przed fizycznym unicestwieniem i torturami faszystowskimi w nowej rzeczywistości pozajęzykowej, jak to jest permanentnie przedstawione w sztuce i historiografii rosyjskiej: powstaje alternatywna rzeczywistość, która mostem wieloletniej propagandy łączy horrory Wielkiej Wojny Ojczyźnianej z obecną Ukrainą, a przysłówek *niezakonno* [bezprawnie] tworzy otoczkę „bezprawnego” zachowania „faszystowskich/nazistowskich” Ukraińców w przeciwieństwie pokojowych „dążeń” antyfaszystowskich Rosjan do praworządności (*Uszczerb ot korrupcyi...*, 2021; Insider, 2021).

– *wosiem’ let prowadili totalnuju dierusifikacyju* (Mirkin, 2022a) – chcieli nie tylko fizyczne „unicestwić” Rosjan co najmniej w Donbasie i Ługańsku, ale nawet zwątpili w nadrzędność języka rosyjskiego, oczyszczając mowę ukraińską od rosyjskich naleciałości, np. *samopier* zamiast *wielosipied*, *mordópis* zamiast

¹ Koncepcja kulturowo-cywilizacyjna, geopolityczna i religijna, bez definicji prawnej. Obejmuje wszystkich, którzy na świecie mówią po rosyjsku (Russkij mir, 2022).

fotograf, koszeikiwka zamiast baskietboł itd. (Zarieckij, 2007), nie mówiąc już o uznaniu w Ukrainie za język oficjalny właśnie ukraińskiego, a nie równoległe także rosyjskiego;

– *Rossija nie protiv wstuplenija Ukrainy w Jewrosojuz. No ona riskujet stat' kołonijej JES, tak kak ukraïnskaja ekonomika triebujet bolszych dotacyj, a JES nie staniet finansirowat' sozdanije konkurienta* (Fontanka, 2022) – mit „serdecznej” troski o wolną i niezawisłą Ukrainę, mimo faktu, iż to Rosja swoją wojną doprowadziła do tego, że możliwy realny PKB Ukrainy spadnie co najmniej o 45% (IBRD/TheWorld Bank, 2022: 36);

– *Rossija nie brosit DNR i LNR. Rieszat' sud'bu narodnych riespublik budut tolko ich żytieli* (Fontanka, 2022) – Rosja po prostu jest „zmuszona” do militarne-go wsparcia „swoich” Rosjan w Ukrainie, bowiem chcą oni po prostu terytorialnie przyłączyć się do Rosji – w ramach pozajęzykowej percepcji rzeczywistości Rosji chodzi tylko o aneksję tych terytoriów Ukrainy;

– *Po wsiem naprawlenijam professionalnyj Kłoun poszoł dalsze Konditiera* (Dudczak, 2022) – *Liszonnaja suwierienitieta Ukraina pri erzac-priezidientie iz czisła aktorow k 2022 godu była gotowa wypołnit luboj prikaz Łondona i Waszyngtona* (Dudczak, 2022) – wyjątkowe znaczenie w językowym obrazie świata Rosjan mają wyrazy: *kłoun* [klaun] jako pejoratywne określenie satyryka i aktora W. Zełenskigo, prezydenta Ukrainy, *konditier* [cukiernik] jako aluzja do P. Poroszenki, ex-prezydenta Ukrainy, jednego z najbogatszych ludzi w Ukrainie, z przydomkiem „król czekolady”, oraz *ersatz*, czyli surogat, rzecz o charakterze zastępczym, używany jako namiastka, substytut innej rzeczy, którą kojarzy się w Rosji z niemickim, czyli z faszyzmem;

– *Aktiwnyje bandierowcy, kotoryje nie poddajutsia isprawleniju, sostawljajut 1–2% nasielenija. S nimi nado postupat' po zakonu* (Russkij Sled, 2022) – bezpośrednio „wyjaśnienie” o najwyższej konieczności fizycznego unicestwienia nazi-stów, czyli tzw. ostatecznego rozwiązania problemu;

– *Antirossijskije sankcyi postrojeny na mifie ob ujazwimosti rossijskoj ekonomiki* (Fontanka, 2022), *zapadnyje sankcyi, sudia po zajawlenijam rossijskogo priezidenta, prowalilis'* (REN TV, 2022), *nieudacznyj „ekonomiczeskij blic-krig” protiv naszej strany* (REN TV, 2022) – w tym jest jednak ziarno prawdy: po 2014 r. trzeba było przebudować gospodarkę Europy tak, żeby stała się odporna na rosyjskie wpływy, wtedy bowiem w Rosji jeszcze były jakieś siły funkcjonujące w pozajęzykowym obrazie świata, które można było wykorzystać przeciwko W. Putinowi, który teraz jest jednoosobowym rządem, czyli nawet więcej niż carem.

Wnioski

Przeprowadzona analiza pozwala wysnuć następujące wnioski.

1. Mit, iż istniał międzynarodowy postzimnowojenny jakiś porządek, okazał się tylko obrazem językowym. Badania rosyjskich materiałów propagandowych i zimnowojennego leksykonu wskazują, iż żelazna kurtyna zapadła z rosyjskiej perspektywy: iluzja społeczno-politycznej współpracy Rosji z szeroko pojętym Zachodem prysnęła.

2. Powstaje nowy świat (z już pozajęzykowym obrazem), którego nowozimnowojenny model można definiować jako, nieco parafrazując W. Toporowa, skróconą i uproszczoną reprezentację całej sumy wyobrażeń o językowych obrazach rosyjskiego i zachodniego świata w ramach jednak danej tradycji, ujętej w aspektach systemowych i operacyjnych (Toporow, 1980).

Do płaszczyzny rosyjskich konstruktów językowego obrazu świata należy dodać, iż „zwyczajna” wojna na wschodzie UE jednak Rosji nie wystarczy. W rachubę wchodzi takie działania jak już udany Brexit (Euro, 2019; Turecki, 2020) lub *stricto* narratywnie inne akcje: np. skażenie ideowe, które

zakłada, że każda dalsza integracja [UE – G.M.] będzie czymś złym. Taką narrację stosują rywale UE [...], chcący [...] skojarzyć idee leżące u podstaw UE z bodźcami generującymi negatywne emocje. W ten sposób np. w Polsce – gdzie większość negatywnie ocenia komunizm – tworzone są narracje próbujące kojarzyć początki UE z komunizmem czy wręcz sowieckością [...]; natomiast we Francji – gdzie istnieje sceptycyzm wobec USA – tworzone są narracje łączące początki UE z działaniami amerykańskiego wywiadu (OSWC, 2020: 29).

Ten antyunijny, antyeuropejski językowy obraz świata, przy propagandowym olbrzymim doświadczeniu Rosji, może łatwo przekształcić się w pozajęzykowy obraz świata – w namacalne odśrodkowe ruchy antyunijne, antydemokratyczne w państwach członkowskich UE.

Bibliografia

- Aleksuszyn, G. 2021. Rieabilitacyja Brieżniewym Stalina i jego protivnikow i rieakcyja na eto sowietskoj obszczestwiennosti. *Dzen*. 14.12., <https://zen.yandex.ru/media/id/5ec000bb7f5192548fb26d8f/reaktaciaa-brejnevym-stalina-i-ego-protivnikov-i-reakciia-na-eto-s> (dostęp 16.02.2023).
- Bartmiński, J. 1990. Punkt widzenia, perspektywa, językowy obraz świata. W: J. Bartmiński (red.). *Językowy obraz świata*. Lublin: UMCS, s. 103–120
- Bawyrin, D. 2022. Rossija wiernułas' k wyboru Pietra Wielikogo. *Vzglyad*, 9.09., <https://vz.ru/politics/2022/9/30/1179961.html> (dostęp 17.02.2023).

- BBC. 2022. Prokuratura wyjaśniła, czemu w Rosji zaprzeczono słowo 'wojna'. Eto ubieditielno? *BBC Russkaja viersiya*, 22.07., <https://www.bbc.com/russian/news-62248490#:~:text=Суды%20в%20России%20признают%20фейком,объяснил%20Би-би-си%20юрист-международник%20Григорий%20Вайпан> (dostęp 16.02.2023).
- Bojkow, I. 2016. 81% grażdan Rossii za Stalina. *LiveJournal*, 14.03., <https://graqdanin.livejournal.com/1045271.html> (dostęp 4.08.2022).
- Danilcew, I. 2022. „Prodołżajut unicztżat’ gorod”: WSU obstrielali popasnuju w ŁNR. *TV Centr*, 28.07., <https://www.tvc.ru/news/show/id/245891> (dostęp 16.02.2023).
- Dudczak, A. 2022. Dienacyfikacyja – słoźniejszaja iz zadacz prieobrazowanija Ukrainy. *Fond strategičeskoj kultury*, 15.04., <https://www.fondsk.ru/news/2022/04/15/denacifikacia-s-lozhnejshaja-iz-zadach-preobrazovanija-ukrainy-55984.html> (dostęp 16.02.2023).
- Dzen. 2022. Krowawj palacz i slastolubiec ili obołgannyj gieroj i patriot? Istoricheskaja prawda o Ławrientii Bierii. *Den*, 11.07., <https://dzen.ru/media/tands/krovavyi-palachi-slastoliubec-ili-obolgananyi-geroi-i-patriot-istoricheskaja-pravda-o-lavrentii-berii-62cc529fcf30454fb2fd2b07> (dostęp 17.02.2023).
- Euro. 2019. Brexit, a Rosja w świetle analizy PISM. *Euro PAP News*, 16.04., <https://europapnews.pap.pl/brexit-rosja-w-swietle-analazy-pism> (dostęp 16.02.2023).
- Fontanka. 2022. Wam niezawisimost’ ili upakowka? O czem Władimir Putin czetyrie czasa goworil w Pietierburgie. *Fontanka*. 17.08., <https://www.fontanka.ru/2022/06/17/71420150> (dostęp 16.02.2023).
- Gackowski, T. 2014. Zamiast wstępu. O triangulacji całościowej w naukach o mediach. *Metodologia Badań Medioznawczych* 26, s. 7–15.
- IBRD/The World Bank. 2022. *World Bank ECA Economic Update Spring 2022. War in the Region*. Washington: International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.
- Insider. 2021. „Bolsze wsiego korrupcyonnych priestuplenij sriedi czynownikow sowierszajut siłowiki – Gienprokuratura. *The Insider*, 4.04., <https://theins.ru/news/241387> (dostęp 17.02.2023).
- Jawor, A. 2022. Umysł polem bitwy. Zrozumieć wroga i wygrać bez broni. *InfoSecurity24*. 9.08., https://infosecurity24.pl/bezpieczenstwo-wewnetrzne/umysl-polem-bitwy-zrozumiec-wroga-i-wygrac-bez-broni?fbclid=IwAR22RL_i2cnbOjvHPiwQq3_vLIYf4iYmbXweB00nplRTzPjYwDYUHS5I3U (dostęp 16.02.2023).
- Judin, A.W. 2004. Rozumienie terminu ‘obraz świata’ i ‘model świata’ w semiotyce i lingwistyce rosyjskiej. *Etnolingwistyka* 16, s. 315–324.
- Levada-Centr. 2022. Konflikt s Ukrainoj. *Levada-Centr*, 28.04., <https://www.levada.ru/2022/04/28/konflikt-s-ukrainoj-i-otvetstvennost-za-gibel-mirnyh-zhitelej> (dostęp 17.02.2023).
- Lisowska-Magdziarz, M. 2013. Metodologia badań nad mediami – nurty, kierunki, koncepcje, nowe wyzwania. *Studia Medioznawcze* 2(53), s. 27–41.
- Litwinienko, B. 2022. Suszcznost’, kategorie ‘Wojna’ i ‘Spieczalnaja wojennaja operacyja’. *Armiejskoj sbornik* 7, <https://army.ric.mil.ru/Stati/item/420019> (dostęp 3.09.2022).
- Maćkiewicz, J. 1999. Co to jest ‘językowy obraz świata’. *Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury* 11, s. 7–24.

- Masłowski, Ł. 2016. Rieabilitacja Stalina niezbieżna. *LiveJournal*, 27.04, <https://skep-timist.livejournal.com/1209220.html> (dostęp 16.02.2023).
- Mirkin, S. 2022a. Poczemu Ukrainie nużna dienacyfikacja. *Rambler*, 13.02., <https://news.rambler.ru/conflicts/48240753-pochemu-ukraine-nuzhna-denatsifikatsiya> (dostęp 27.09.2022).
- Mirkin, S. 2022b. Wzgląd niepostoronniego. *UzMetronom.com*, 8.03., <https://uzmetronom.agency/2022/03/09/wolfsangel.html> (dostęp 16.02.2023).
- Musaeljan, B., Jegorow, W. 2020. Połnaja rieabilitacja Stalina: czto jeszczto nie uspiel sdielat' Giensiek Czernienko. *Russkaya semerka*, 17.03., <https://russian7.ru/post/polnaya-reabilitaciya-stalina-chto-eshhyo-n/> (dostęp 16.02.2023).
- Nelson, T.H. 2019. Bringing Stalin Back. In: *Memory Politics and the Creation of a Useable Past in Putin's Russia*. London: Lexington Books.
- OSWC. 2020. Bezpieczeństwo narracyjne Polski w czasach przełomu. *Biuletyn Specjalny Ośrodka Studiów nad Wyzwaniami Cywilizacyjnymi* 5.
- Pieriewozkina, M. 2022. Raskryta schiema dienacyfikacji Ukrainy: kogo „wyczisztat?”. Istorik izložył scenarij. *Moskovskij Komsomolets*, 25.02., <https://www.mk.ru/politics/2022/02/25/raskryta-skhema-denacifikacii-ukrainy-kogo-vychistyat.html> (dostęp 16.02.2023).
- Ponomariew, H. 2022. Czto oznaczajet „Dienacyfikacja Ukrainy”. *Ekspiert* 14, 3.04., <https://expert.ru/expert/2022/14/chto-oznachayet-denatsifikatsiya-ukrainy> (dostęp 14.02.2023).
- Putin, W.W. 2007. Riecz Putina w Miunchienie: Wystuplenie na Miunchienskoj konfieriencyi po woprosam politiki bezopasnosti 10 fiewrала 2007 goda. *President of Russia*, 10.02., <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/24034/videos> (dostęp 4.10.2022).
- REN TV. 2022. Mirowyje SMI razobrali na cytaty wystuplenie Putina na PMEF. *REN TV*, 18.07., <https://ren.tv/news/v-mire/989459-mirovye-smi-razobrali-na-tsityaty-vystuplenie-putina-na-pmef> (dostęp 16.02.2023).
- RG. 2022. Spieczalnaja wojennaja opieracja po zaszcitie DNR i ŁNR. *Rossijskaja Gazieta*, <https://rg.ru/sujet/donbass> (dostęp 16.02.2023).
- RIA Novosti. 2022. Ukrainskie wojska za 20 minut trizdy obstrielali Donieck. *RIA Novosti*, 31.07., <https://ria.ru/20220731/donbass-1806168854.html> (dostęp 16.02.2023).
- Russian Field. 2022. ‘Spieczalnaja wojennaja opieracja’ na Ukrainie: odnoszenie rossijan. *Russian Field*, <https://russianfield.com/netvoine> (dostęp 16.02.2023).
- Russkij mir*. 2022, <https://russkiymir.ru> (dostęp 16.02.2023).
- Russkij Sled. 2022. Schiema dienacyfikacji Ukrainy, <https://ru-sled.ru/sxema-denacifikacii-ukrainy> (dostęp 14.02.2023).
- Shkliarov, V., Mironova, V. Whitt, S. 2022. Legacies of Stalin or Putin? Public Opinion and Historical Memory in Ukraine. *Political Research Quarterly* 75(1), s. 966–981. <https://doi.org/10.1177/10659129211041633>
- SRBIN. 2022. Czto imiel w widu Putin, goworia o „dienacyfikacji” Ukrainy i poczemu eto tak ważno? *SRBIN.INFO*, Luty 27, <https://srbin.info/ru/svet/sta-je-putin-mislio-pod-denacifikacijom-ukrajine-i-zasto-je-to-toliko-vazno> (dostęp 7.08.2022).

- Szukała, M. 2020. Zbrodnia katyńska. Decyzja o mordzie zapadła na podstawie notatki Berii do Stalina. *Dziennik. Gazeta Prawna*, 10.04., <https://kultura.gazetaprawna.pl/artykuly/1468667,zbrodnia-katynska-katyn-stalin-zsrr-beria-notatka.html> (dostęp 16.02.2023).
- Toporow, W.N. 1980. Mify narodow mira. Modiel mira. W: S.A. Tokariew (red.), *Mify narodow mira: Encyklopedija*. Moskwa: Sowjetskaja encyklopedija, s. 161–166, <http://philologos.narod.ru/myth/modelmira.htm> (dostęp 16.02.2023).
- Turecki, K. 2020. Brexit. Macki Moskwy sięgają daleko. *Onet. Wiadomości*, 31.12., <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/brexit-a-rosja-i-putin-macki-moskwy-siegaja-daleko/scfnpsy> (dostęp 16.02.2023).
- Uszczerb ot korrupcyi w 2020 godu priewysil 63 mtrd rublej*. 2021. *Kommersant*, <https://www.kommersant.ru/doc/4721363> (dostęp 16.02.2023).
- WCIOM. 2022. Spieczalnaja wojennaja opieracyja: polgoda spustia. *Wsierossijskij centr izuczenija obszczestwiennogo mnienija*, 6.09. <https://wciom.ru/analytical-reviews/analiticheskii-obzor/pecialnaja-voennaja-operacija-polgoda-spustja> (dostęp 17.02.2023).
- Yekelchik, S. 2014. *Stalin's Empire of Memory: Russian-Ukrainian Relations in the Soviet Historical Imagination*. Toronto: University of Toronto Press.
- Zarieckij, E. 2007. Dierusifikacyja w Ukrainie posle 1991 g.: nauka, obrazowanije, SMI. *Czast' 1. RELGA* 159(14), <http://www.relga.ru/Environ/wa/Main?level1=main&level2=articles&textid=2065> (dostęp 16.02.2023).

Aneks. Wybrane wyrazy lub frazy związane bezpośrednio lub pośrednio z narracją nowo zimmnowojenną, z uwzględnieniem derywacji poszczególnych słów

Baza źródłowa	Częstotliwość
Bawyrin, 2022	<i>Generalissimus</i> (1)
Musaeljan, Jegorow, 2020	<i>Rieabilitacyja</i> (3)
Aleksuszyn, 2021	<i>Rieabilitacyja</i> (13)
Bojkow, 2016	<i>Rieabilitacyja</i> (4)
Masłowski, 2016	<i>Rieabilitacyja</i> (4)
Dzen, 2022	<i>Obolgannyj gieroj i patriot</i> (1) <i>Diemoniczeskij obraz lawrientija bierii tirażyrujetsiapo siej dien'</i> (1)
RG, 2022	<i>Spieczalnaja wojennaja opieracyja</i> (1)
BBC, 2022	<i>Wojna</i> (15) <i>Spieczalnaja wojennaja</i> (2)
Litwinienko, 2022	<i>Spieczalnaja wojennaja opieracyja</i> (4) <i>Wojna</i> (16)
SRBIN, 2022	<i>Dienacyfikacyja</i> (2) <i>Nieonacysti</i> (2) <i>Nacyonalisti i nieonacysti</i> (1) <i>Diemilitarizacyja</i> (1)

Mirkin, 2022a	<i>Dienacyfikacja (3)</i> <i>Zabiwał ludzi do śmierci, sztygł ich żywym, cztobyzapugat' nasie- lenije (1)</i> <i>W xxi wiekie eto dielajut storonniki majdana, wsu inacyonalnaja gwardija ukrajny (1)</i>
Mirkin, 2022b	<i>Dienacyfikacja (4)</i> <i>Dielit ludzi na sorta (5)</i> <i>Elementy gieroizacyi nacyzma i ograniczenija praw ludzi po etniczskomu priznaku (1)</i> <i>Totalnej dierusifikacyju (1)</i>
Russkij Sled, 2022	<i>Aktywne bandierowcy (1)</i> <i>Postupat' po zakonu (1)</i> <i>Dienacyfikacja prowadilas' na tierritorii gdr (1)</i> <i>Sowietskaja włast's etim sprawilas' (1)</i>
Ponomariew, 2022	<i>Dienacyfikacja (5)</i>
Danilcew, 2022	<i>Obstriel (8)</i>
RIA Novosti, 2022	<i>Obstrielali (6)</i>
Pieriewozkina, 2022	<i>Nacystkaja zaraza (1)</i> <i>Denacyfikacja (7)</i>
Dudczak, 2022	<i>Podgotowkie ataki (1)</i> <i>K wtorzeniju na tierritoriju rf (1)</i> <i>Spiecialnuju wojennuju opieracyju (x) / swo (2)</i> <i>Kłoun poszoł dalsze czem konditier (1)</i> <i>Liszonnaja suwierienitieta ukrajna pri erzac-priezidentie iz czisła aktorow k 2022 godu była gotowa wypolnit' luboj prikaz londona i waszyngtona (1)</i>
Zarieckij, 2007	<i>Dierusifikacja (9)</i>
Fontanka, 2022	<i>Riskujet stat' kolonijej JES (1)</i> <i>Rossija nie brosit DNR i ŁNR (1)</i>
REN TV, 2022	<i>Zapadnyje sankcyi, sudia po zajawlenijam rossijskogo priezidenta, prowalilis' (1)</i> <i>Nieudacznij „ekonomiczeskij blickrig” proti naszej strany (1)</i>